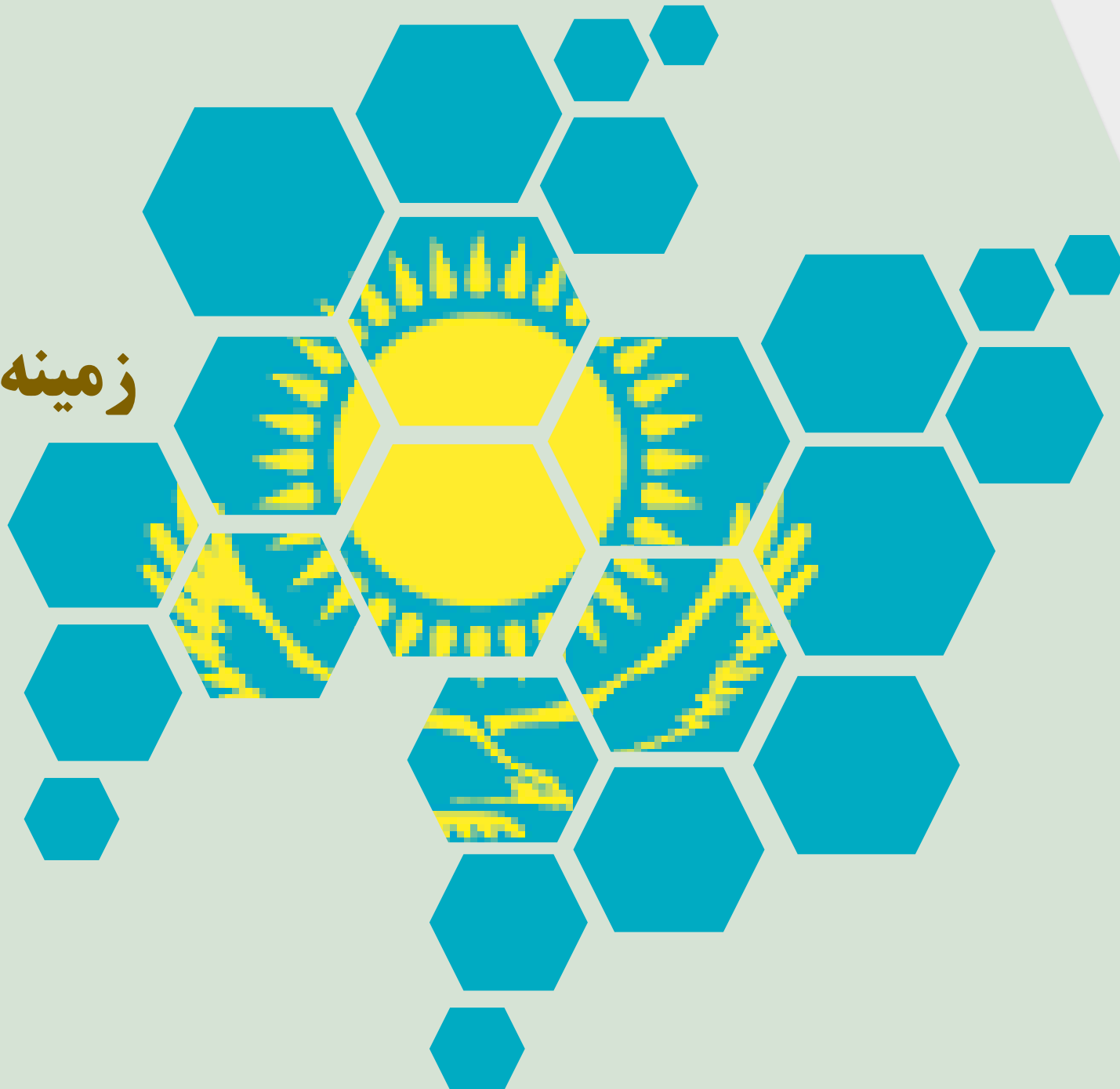

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن
و کشاورزی خراسان رضوی
مرکز مطالعات و
بررسی‌های اقتصادی

زمینه های همکاری ایران و قزاقستان

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان: زمینه های همکاری ایران و قزاقستان

مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

اذر ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

عنوان:

زمینه های همکاری ایران و قزاقستان

مرکز پژوهش های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

واژگان کلیدی: ایران، قزاقستان، تجارت

تاریخ انتشار: آذر ۱۴۰۳

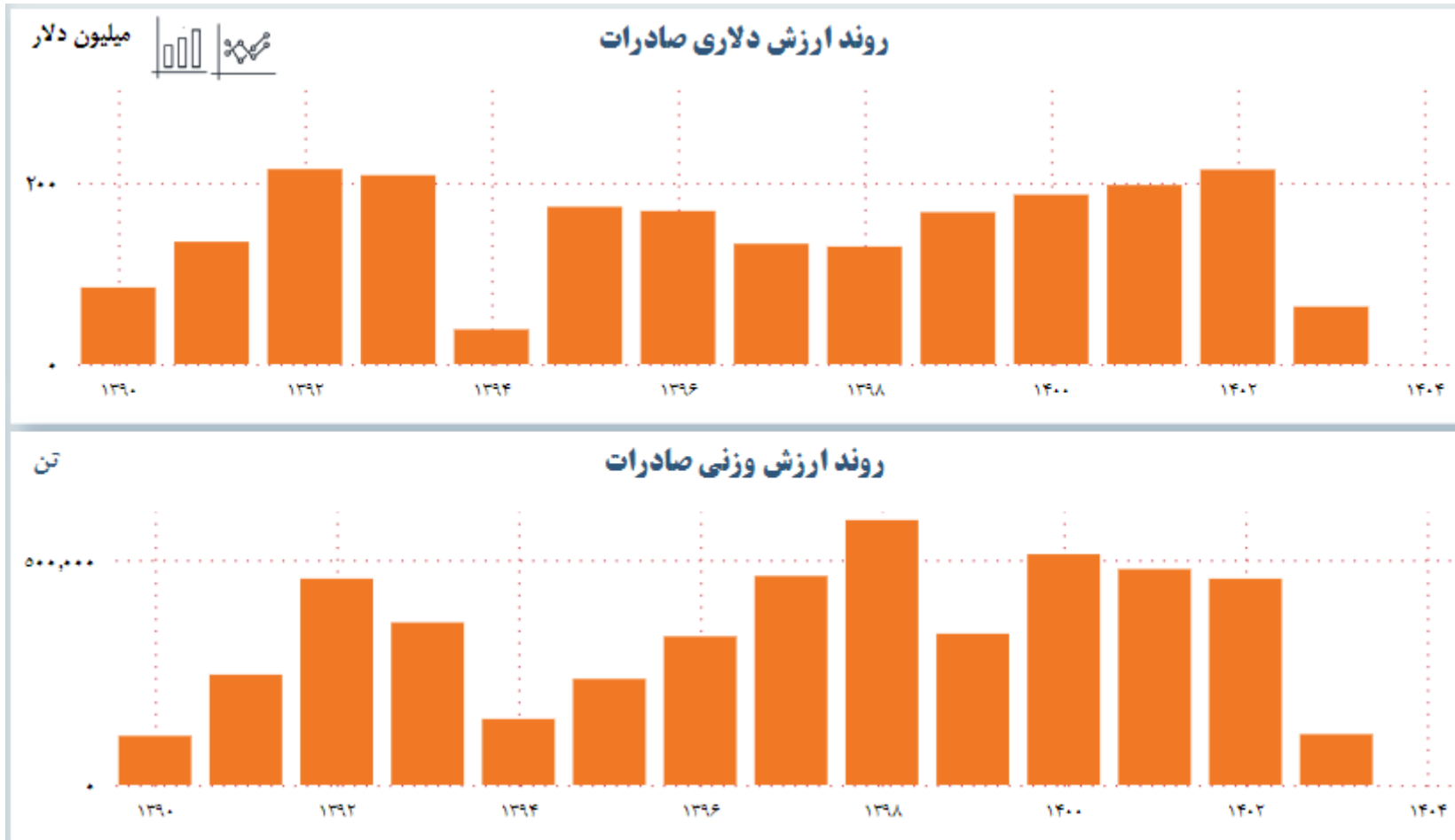
گروه: اقتصاد کلان و آینده پژوهی - شماره: ۱۰۱۹

نشانی: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی - کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

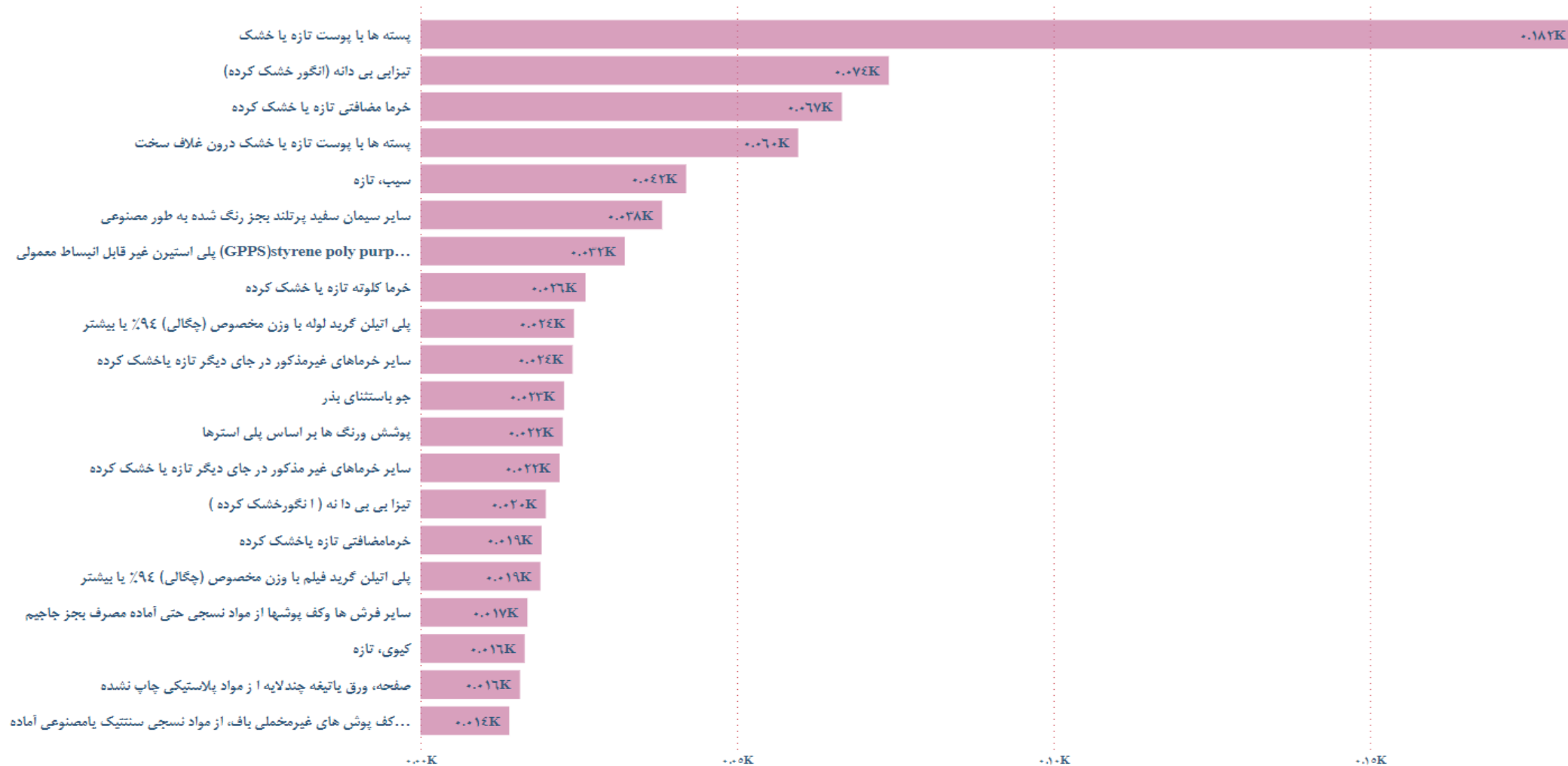
بدون شک پیوستن به زنجیره ارزش جهانی و توسعه صادرات در کشورهای در حال توسعه زمینه بهبود رقابت پذیری را در این کشورها فراهم میکند و افزایش ارزش افزوده محصولات، سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه، سرمایه گذاری مستقیم خارجی و ایجاد فرصتهای شغلی را به همراه خواهد داشت. در ایران نیز اهمیت توسعه صادرات غیر نفتی، لزوم دسترسی به بازارهای خارجی را بیش از پیش آشکار میسازد. با توجه به موقعیت جغرافیایی کشورمان، بازار مصرف نسبتاً قابل توجهی در کشورهای همسایه و به ویژه اتحادیه اقتصادی اوراسیا وجود دارد که توسعه صادرات به آنها مستلزم شناسایی نیازهای وارداتی آن کشورها و بررسی راهکارهای توسعه روابط تجاری و کاهش موانع پیش روی میباشد. یکی از بازارهای مهم صادراتی کشورمان که از اعضای مهم اتحادیه اقتصادی اوراسیا نیز میباشد، کشور قزاقستان است. اتحادیه اقتصادی اوراسیا متشکل از پنج کشور قزاقستان، قرقیزستان، بلاروس، روسیه، ارمنستان میباشد که در سال ۱۳۹۸ موافقتنامه تجارت ترجیحی فیما بین کشورمان و اتحادیه مذکور امضا و اجرایی شد، بنابراین با توجه به موارد اشاره شده، اکات فرهنگی، برخورداری از منابع طبیعی غنی، پتانسیل های فراوان این کشور جهت حضور شرکت ها و تجار ایرانی در حوزه معدن، کشاورزی و خدمات فنی و مهندسی اشاره نتوسعه روابط تجاری با کشورهای اتحادیه مذکور بایستی بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد. کشور قزاقستان یکی از اعضای مهم این اتحادیه میباشد که همواره به عنوان یکی از بازارهای مهم صادراتی کشورمان به شمار می رود علاوه بر موارد فوق ذکر از علل اهمیت کشور قزاقستان میتوان به روابط خوب سیاسی، اشاره کرد. لذا تشکیل مرکز تجاری ایران در قزاقستان یکی از راه های تسریع در فرآیند تجارت دو کشور می باشد.

روند ارزش دلاری و وزنی صادرات ایران به قزاقستان

- صادرات دلاری ایران به قزاقستان از سال ۱۳۹۸ روند صعودی داشته است و ارزش دلاری صادرات در بهار ۱۴۰۳ به ۶۳ میلیون دلار رسیده است

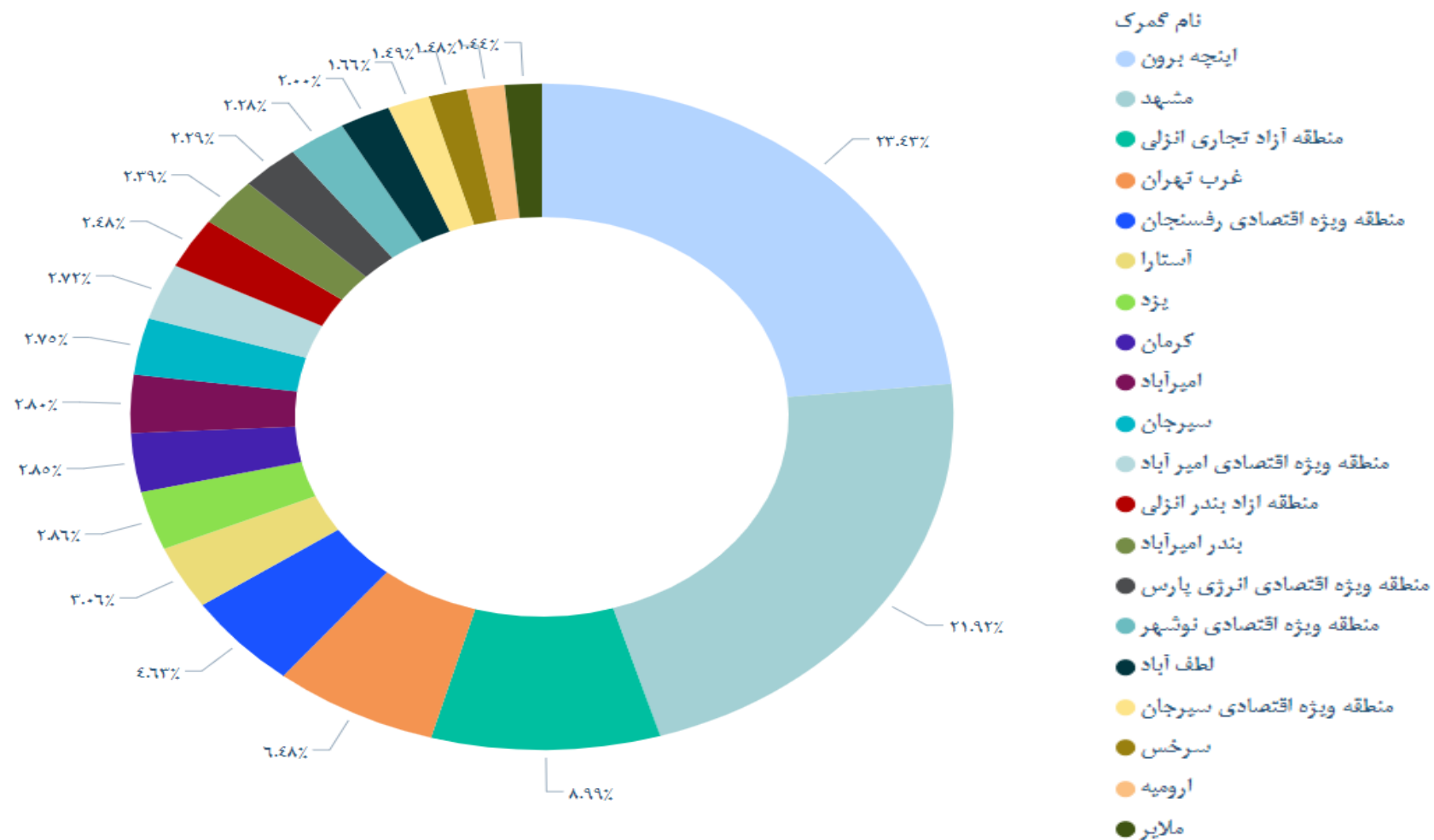
عمده ی کالاهای صادراتی ایران به قزاقستان

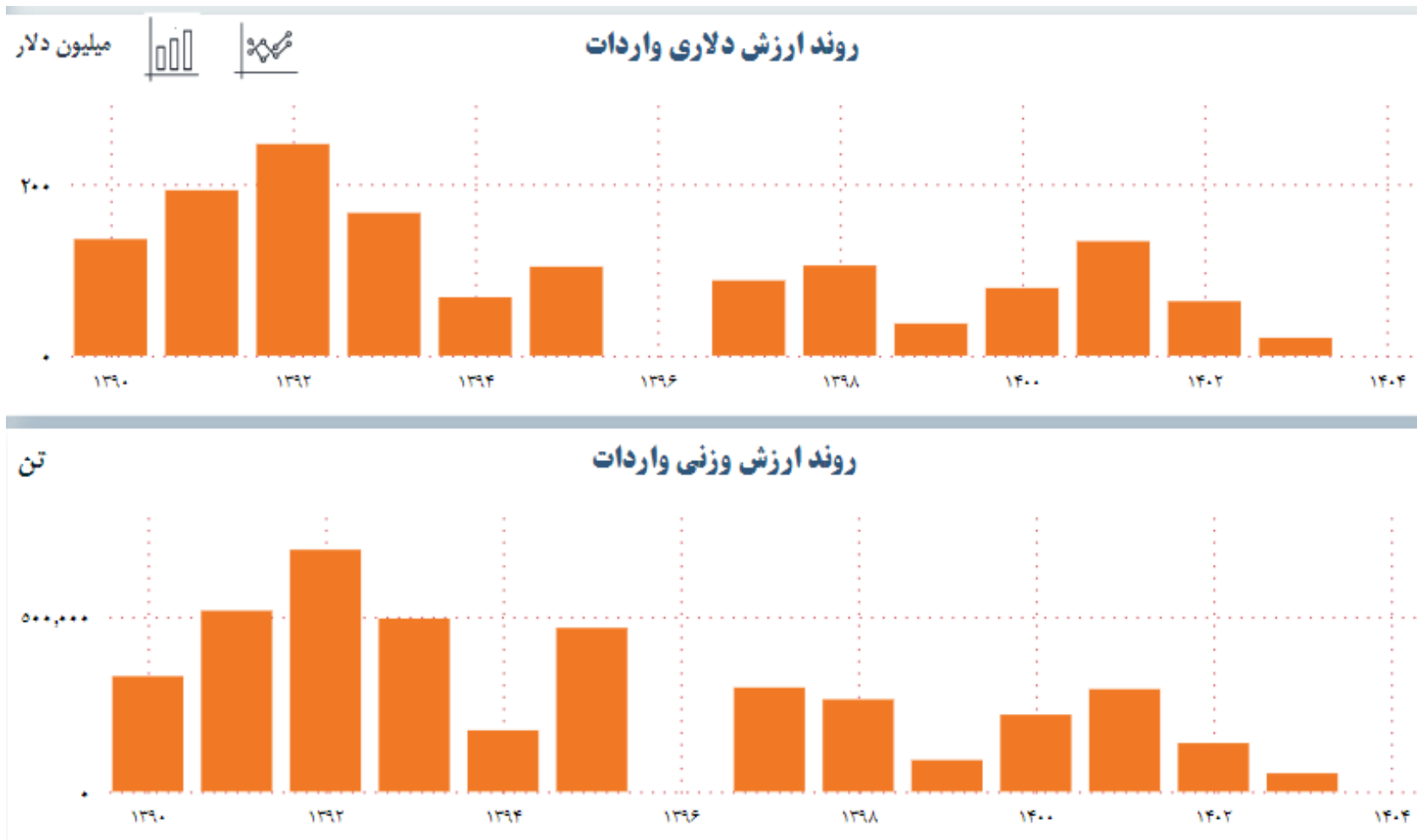
گمرکات برتر در صادرات ایران به قزاقستان

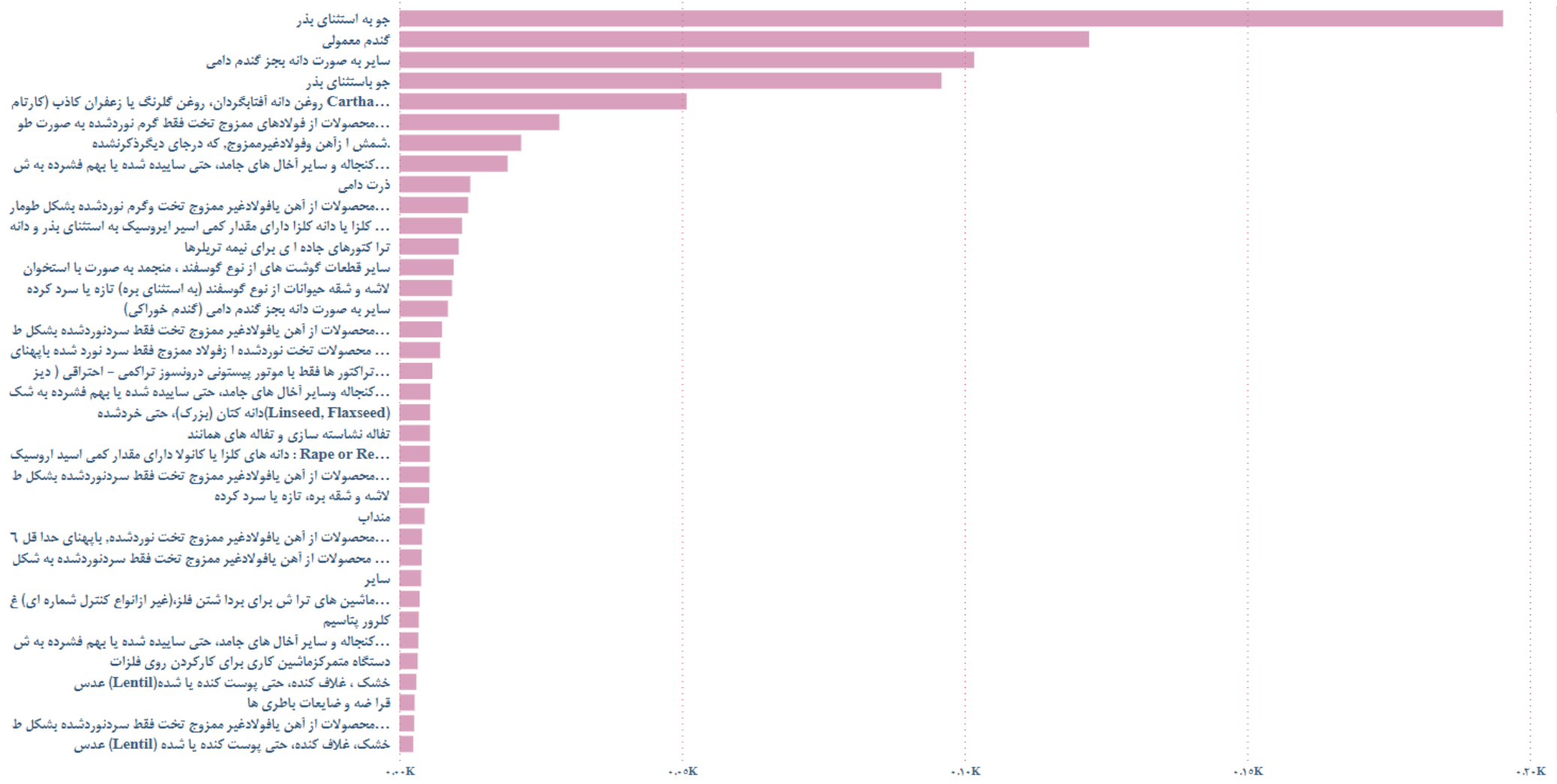
عمده صادرات ایران به تاجیکستان از سال ۱۳۹۳ تا بهار ۱۴۰۳ از طریق گمرکات، اینچه برون، مشهد و انزلی است که البته سهم گمرک خراسان (۲۱.۹۲ درصد) در این رتبه بندی بالا است

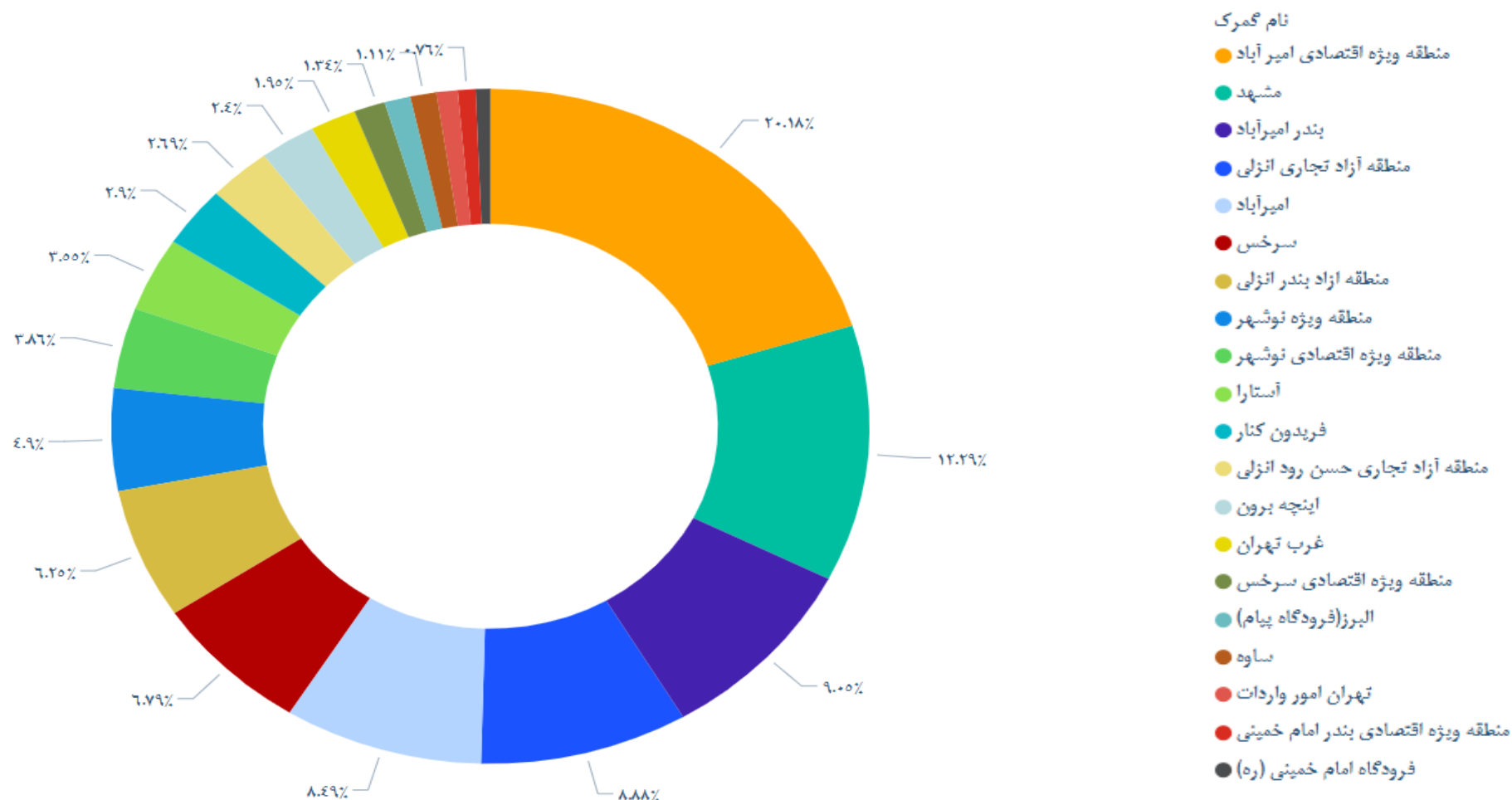
روند ارزش دلاری و وزنی واردات ایران از قزاقستان

عمده ی کالاهای وارداتی ایران از قزاقستان

گمرکات برتر در واردات ایران از قزاقستان

- زمینه سرمایه گذاری در قزاقستان به ویژه در بخش کشاورزی به طور قابل قبولی فراهم شده است. قزاقستان با مساحت ۲۷۰۰ کیلومترمربع و زمین فراوان در تولید محصولات کشاورزی مزیت نسبی دارد. با توجه به مشکلات مربوط به کمبود آب و در نظر داشتن این نکته کشاورزان ایرانی میتوانند با کشت فراسرزمینی هم از تولید محصول کشاورزی خود سود برده و هم در زمینه مصرف آب صرفه جویی کنند.
- در بخش دامداری هزینه نگهداری دام در قزاقستان نسبت به ایران به مراتب کمتر است و سرمایه گذاری در این بخش میتواند ارزش افزوده زیادی برای سرمایه گذار ایجاد کند. در قزاقستان دامداری صنعتی با تعداد دام بالاتر از هزار رأس به ندرت یافت میشود.
- همانند پرورش دام، محصولات گلخانه ای ایران هم پتانسیل پر رنگ تر شدن در منطقه را دارد. با توجه به این که کشور ایران نیز در این زمینه از دانش و پتانسیل کافی برخوردار است راه اندازی گلخانه ها نیز از دیگر بخشهای مناسب سرمایه گذاری محسوب میشود.

یکی از مهمترین فرصت ها استفاده از مزیت نسبی تولید گندم در قزاقستان است. قزاقستان با توجه به منابع آبی مناسب و هزینه های تولید پایین تر، در تولید گندم و سایر غلات مزیت دارد. برخلاف غلات، تولید انواع میوه ها همانند انگور تازه، هلو و شلیل، انواع صیفیجات و سبزیجات همانند گوجه فرنگی، انواع کلم، خیار، پیاز، موسیر و فلفل در قزاقستان کافی نبوده و این کشور وارد کننده این محصولات خوراکی است.

در میان سایر محصولات کشاورزی، گل رز واردات قابل توجهی دارد. بازار دارو نیز در قزاقستان به عنوان یک بازار بزرگ، فرصتهای تجاری قابل توجهی را پیش روی بازرگانان قرار داده است. هر چند در این بازار کشورهای آلمان، فرانسه، هند و روسیه و سایر کشورهای پیشرفته اروپایی حضور پر رنگی دارند اما تمرکز پایین این بازار از امکان حضور سایر کشورها حکایت دارد.

در بسیاری از مناطق قزاقستان به ویژه در جنوب این کشور کشاورزی رواج دارد. قزاقستان در این بخش واردکننده انواع علفکش، کود و ماشین آلات کشاورزی است. بازار انواع علف کش ها در این کشور در زمره بازارهای رقابتی بوده و ورود به آن به نسبت ساده میباشد. با توجه به صادرات ۸۰۰ میلیون دلاری انواع کود از ایران، کشور ما میتواند به یکی از صادرکنندگان کود به قزاقستان تبدیل شود.

فرسودگی ماشین آلات در بخش کشاورزی قزاقستان و تولید داخلی ناچیز آنها، فرصتهای تجاری مناسبی برای صادرات انواع ماشین آلات همانند کمباین و تراکتور، ماشین بذرپاش پنوماتیک، ماشین درو، سمپاش، تکنولوژیهای مرتبط با خشک و تمیز کردن غلات، تجهیزات ذخیره سازی غلات و سیستمهای کنترل کیفیت ذخیره سازی، تکنولوژی های صرفه جویی در آب، خدمات طراحی و مهندسی برای مجتمع های خوراک دام و امکانات فرآوری در مزرعه را پیش روی فعالان اقتصادی قرار میدهد.

فرسودگی تکنولوژی های مورد استفاده در بخش معدن نیز قزاقستان را به بازاری جذاب برای تأمین کنندگان تجهیزات و ماشین آلات استخراج تبدیل کرده است. بولدوزر، تجهیزات حفاری، ماشینهای حفاری چاه، جرثقیل، ماشین آلات خرد کردن و پودرساز، ماشین آلات لایروبی، بیل هیدرولیکی، ماشین آلات و تجهیزات استخراج سنگ معدن، آسانسور، کمپرسور، آسیاب و غیره مهمترین ماشین آلات مورد نیاز در بخش معدن این کشور است.

در یک دهه اخیر، با بهبود وضعیت اقتصاد قزاقستان و رشد ساخت و ساز و بازسازی مسکن، تقاضا برای تجهیزات و مصالح ساختمانی همچون انواع کاغذهای دیواری، انواع رنگ و کالاهای مشابه، نئوپان و کفپوش چوبی افزایش یافت و واردات این محصولات شدت گرفت. اما رکود اقتصادی سال های اخیر، تاثیری منفی بر بازار مسکن و به تبع آن تقاضای این محصولات گذاشته است. انتظار میرود با خروج بخش ساخت و ساز از رکود، واردات انواع مواد و مصالح ساختمانی مجدداً افزایش یابد.

در بازار پوشاک، با توجه به جمعیت جوان قزاقستان و گرایش این گروه به داشتن ظاهر مناسب و پوشاک مد روز، پیشبینی میشود واردات انواع لباس کماکان رشد داشته باشد. با توجه به تولید اندک کفش تمام نیاز این کشور از طریق واردات تأمین میشود. از این رو بازار کفش یکی از فرصتهای تجاری جذاب در قزاقستان محسوب میشود. تنها در سال ۲۰۱۴، قزاقستان بالغ بر ۶۰۰ میلیون دلار انواع کفش وارد کرده است.

مواد پلاستیکی اولیه، محصولات پلاستیکی و محصولات لاستیکی از جمله موادی هستند که کاربرد بسیار وسیعی دارند. در سالهای اخیر قزاقستان در گروه مواد پلاستیکی اولیه، لاستیک مصنوعی و محصولات آن واردات قابل توجهی داشته است.

افزایش درآمد و بهبود سطح زندگی با افزایش تمایل به رعایت بهداشت و آراستگی تقاضای انواع صابون، پاک کننده ها و عطر را افزایش داده است. کسری تراز تجاری قزاقستان در این نوع کالاها قابل توجه است.

در سال ۲۰۱۴ قزاقستان ۶۰۴ میلیون دلار انواع صابون، پاک کننده، عطر و محصولات بهداشتی وارد کرده است.

تولید داخلی بسیار کم انواع مبلمان و سرویس خواب در قزاقستان و کیفیت پایین آنها باعث شده که این کشور عمده نیاز خود را از طریق واردات تأمین کند. در این بازار نیز با توجه به توانایی تولیدکنندگان کشور در تولید محصولات منطبق با مد روز و کیفیت قابل قبول، فرصت های مناسبی برای گسترش بازار وجود دارد.

ایران و قزاقستان می‌توانند از طریق تقویت همکاری‌های چندجانبه در سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان همکاری شانگهای یا آسیا-پاسفیک، به تقویت مواضع خود در عرصه‌های جهانی کمک کنند. این نوع همکاری‌ها ممکن است به افزایش نفوذ سیاسی و اقتصادی دو کشور در منطقه بیانجامد. همکاری‌های تجاری می‌تواند به تبادل فناوری و دانش بین دو کشور منجر شود. ایران به ویژه در زمینه فناوری‌های پتروشیمی، نانو و بیوتکنولوژی دارای توانمندی‌های بالایی است که می‌تواند مورد استفاده قزاقستان قرار گیرد. با توجه به تاریخ و فرهنگ غنی هر دو کشور، توسعه همکاری‌ها در زمینه گردشگری می‌تواند یکی دیگر از حوزه‌های جذاب برای تجارت باشد. افزایش جریان گردشگران ایرانی به قزاقستان و بالعکس می‌تواند به رشد اقتصادی هر دو کشور کمک کند.

با وجود چالش‌های بهداشتی و درمانی که در سطح جهانی وجود دارد، ایران و قزاقستان می‌توانند در زمینه تبادل دانش پزشکی و همکاری‌های بهداشتی، بازارهای جدیدی برای محصولات دارویی و پزشکی ایجاد کنند.

همکاری ایران و قزاقستان در زمینه تولید و فرآوری محصولات خام، یک روش مناسب برای افزایش ارزش افزوده است. دو کشور می‌توانند با همکاری در این زمینه، به تقویت صنایع تبدیلی و فرآوری کمک کنند و محصولاتی با ارزش بیشتر به بازارهای جهانی عرضه کنند.

با توجه به تحولات سریع جهانی و شرایط اقتصادی، نیاز به استراتژی‌های تجاری کارآمدتر بیش از پیش احساس می‌شود. همکاری ایران و قزاقستان در ایجاد و اجرای این استراتژی‌ها می‌تواند به هر دو کشور کمک کند تا پاسخگوتر و منعطف‌تر در برابر تغییرات باشند. علاوه بر این قزاقستان به عنوان یک کشور در حال توسعه با اقتصادی متنوع، می‌تواند به ایران شرایط مناسبی برای سرمایه‌گذاری پایدار ارائه دهد. این مشکلات اقتصادی و سیاسی که ایران با آن‌ها دست و پنجه نرم می‌کند، ممکن است با توسعه روابط با قزاقستان کاهش یابد. قزاقستان دارای جمعیت قابل توجهی از ایرانی‌تبارها و جامعه فارسی‌زبانان است که می‌توانند به عنوان پل فرهنگی و اقتصادی بین دو کشور عمل کنند. این موضوع می‌تواند در تسهیل تجارت و تبادل اطلاعات بین دو کشور مؤثر باشد.

در نهایت، توسعه تجارت با قزاقستان می‌تواند به ایجاد فرصت‌های شغلی و بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی در هر دو کشور منجر شود. با افزایش سطح درآمد و کیفیت زندگی مردم، هر کشور از مزایای اقتصادی و اجتماعی تجارت بهره‌مند می‌شود و می‌تواند به تقویت صلح و امنیت در منطقه نیز منجر شود.

یکی از مهم‌ترین اهداف ایران از تجارت با قزاقستان، افزایش صادرات غیرنفتی به این کشور است. با توجه به محدودیت‌های ناشی از تحریم‌ها، بازاریابی در قزاقستان می‌تواند فرصتی برای کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی باشد، علاوه بر آن قزاقستان به عنوان یکی از اعضای اتحادیه اقتصادی اوراسیا، دسترسی ایران به سایر بازارهای بزرگ و متنوع‌تر را تسهیل می‌کند. این مسئله می‌تواند به افزایش ظرفیت تجاری و گسترش مناسبات اقتصادی ایران کمک نماید.

کشور قزاقستان دارای منابع طبیعی غنی در حوزه انرژی و مواد معدنی است که ایران می‌تواند برای تأمین نیازهای خود از آن‌ها بهره‌برداری کند. همکاری در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر نیز می‌تواند زمینه‌های مساعدی را فراهم کند. ایران می‌تواند به سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیرساختی و حمل و نقل قزاقستان پرداخته و این گونه به تسهیل تجارت و تقویت روابط اقتصادی کمک کند. بهبود ارتباطات حمل و نقلی منجر به کاهش هزینه‌ها و زمان ترانزیت خواهد شد.

با توجه به توانمندی‌های قزاقستان در تولید محصولات کشاورزی، ایران می‌تواند از تجربیات و فناوری‌های خود برای تقویت همکاری‌ها در این حوزه بهره‌برد. پلی اتیلن به عنوان محصولی با بیشترین پتانسیل صادراتی ایران به قزاقستان، که به دلیل کاربردهای صنعتی گسترده، بازار قابل توجهی در قزاقستان دارد. محصولات کشاورزی نظیر پسته، خرما، سیب تازه، گوجه فرنگی و انگور خشک شده نیز از محصولات استراتژیک با تقاضای بالا در این بازار محسوب می‌شوند. همچنین محصولات فلزی و شیمیایی مانند میله‌ها و شاخه‌های فولادی، اتیلن گلیکول و پلی استایرن به دلیل استفاده در صنایع مختلف، جایگاه ویژه‌ای دارند. پرچم‌های سرامیکی و کاشی‌ها نیز به عنوان بخشی از محصولات ساختمانی ایران با پتانسیل صادراتی قابل توجه در بازار قزاقستان معرفی شده‌اند. لذا ایران می‌تواند با بهره‌گیری از مزیت‌های رقابتی در تولید محصولات پتروشیمی، کشاورزی و مواد اولیه صنعتی، سهم خود را در بازار قزاقستان افزایش دهد و به بهبود روابط تجاری دو کشور کمک کند. ایران به دنبال سرمایه‌گذاری در قزاقستان به منظور ایجاد فرصت‌های شغلی و توسعه صنایع محلی است. سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت می‌تواند به رشد اقتصادی و بهبود وضعیت اجتماعی در هر دو کشور منجر شود. در شرایط کنونی که ایران تحت فشارهای اقتصادی و تحریمی قرار دارد، گسترش روابط تجاری با قزاقستان می‌تواند به دور زدن تحریم‌ها و تأمین نیازهای اقتصادی و تجاری کمک کند.

نتایج و دستاوردهای تجارت بین دو کشور را می‌توان به شکل زیر تکمیل کرد:

گسترش تنوع محصولات: ایران با تنوع بخشی به سبد صادراتی خود به قزاقستان، به کاهش وابستگی به یک یا چند محصول خاص پرداخته است. این مسئله می‌تواند به پایداری و دوام تجارت بین دو کشور کمک کند. توازن در تجارت: با افزایش صادرات به قزاقستان، تراز تجاری ایران بهبود یافته و این عامل می‌تواند به کاهش فشار روی ذخایر ارزی و بهبود وضعیت اقتصادی کمک کند.

زیرساخت‌ها و لجستیک: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل و نقل و لجستیک نه تنها به کاهش هزینه‌های صادرات کمک می‌کند، بلکه رقابت‌پذیری کالاهای ایرانی را در بازار قزاقستان افزایش می‌دهد.

نقش فعال‌تر شرکت‌های خصوصی: شرکت‌های خصوصی ایرانی نقش فعالی در تجارت با قزاقستان ایفا کرده‌اند و این مساله باعث شده که بخش خصوصی در هر دو کشور تقویت شود. چنین تعاملاتی می‌تواند به تحرک اقتصادی و ایجاد شغل‌های جدید منجر شود.

بهبود کیفیت تولیدات: با افزایش تقاضا برای کالاهای با کیفیت بالا در قزاقستان، تولیدکنندگان ایرانی تحت فشار قرار گرفته‌اند تا استانداردهای کیفیت خود را ارتقا دهند. این امر باعث بهبود کیفیت کالاهای ایرانی در بازارهای بین‌المللی نیز خواهد شد.

افزایش گردشگری بین دو کشور: تقویت روابط تجاری ممکن است به افزایش سفرهای تجاری و گردشگری بین ایران و قزاقستان منجر شود. ایجاد کنفرانس‌ها، نمایشگاه‌های تجاری و بهره‌وری از ظرفیت‌های توریستی می‌تواند به تقویت این روند کمک کند. آموزش و تبادل نیروی کار: تبادلات تجاری باعث ایجاد فرصت‌های آموزشی و تبادل نیروی انسانی شده است. برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک و همکاری در زمینه مهارت‌آموزی می‌تواند به ارتقاء سطح دانش و مهارت‌های کاری کمک کند.

هم‌گرایی با کشورهای منطقه: ایران از طریق توسعه تجارت با قزاقستان می‌تواند به تحکیم همکاری‌های منطقه‌ای و ایجاد ائتلاف‌های جدید اقتصادی کمک کند. این موضوع می‌تواند به تقویت امنیت اقتصادی و سیاسی منطقه‌ای بیانجامد.

تجارت با قزاقستان نتایج مثبت و متنوع برای ایران به همراه داشته است که می‌تواند به توسعه اقتصادی و بهبود روابط بین‌المللی کمک کند. با شناسایی و بهره‌گیری از فرصت‌های موجود، هر دو کشور می‌توانند به توسعه یافتگی پایدار و افزایش سطح رفاه اقتصادی خود دست یابند. این نتایج نشان‌دهنده اهمیت و پتانسیل بالای تجاری بین دو کشور است که باید در آینده نیز به آن توجه ویژه‌ای شود.

با توجه به موارد مذکور در زمینه تجارت بین دو کشور و فرصت های سرمایه گذاری موجود در کشور قزاقستان ، همچنین دلایل، اهداف و نتایج مطروحه در زمینه تجارت ایران و قزاقستان، لذا ایجاد مرکز تجاری ایران در قزاقستان مورد تاکید بخش خصوصی می باشد، اما مکان تاسیس این مرکز به بسیاری از متغیرها و شرایط اقتصادی، منطقه ای و سیاسی بستگی دارد